

sem jaz vertnice iz koreninic izredil, in so bile ravno tako nape (gefüllt), kakor une, katerih koreninice sem sadil.

Drevesa in rože po koreninical množiti me je narava učila. Roval sem namreč hrušico, da bi jo bil cepil, pa se mi na krevlji odterga; odtergana korenina ostane po nevedoma oddešana in požene celi germič hrušic, in zapazim, da rastejo iz odtergane koreninice. Gledam po pašnikih, kjer so ljudje divjake kopali, ter vidim marsikje, da so iz poterganih korenin, ktere so na verhu zemlje ostale, novi divjaki poganjali. Na to sem začel koreninice spravljati in saditi, ter sem jo dobro opravil.

Lovre Pintar.

Navod za podučevanje v petju.

(D a l j e.)

I. r a z r e d.

Petje združi dvoje naj lepših umetnij: muziko in poezijo. Učba petja se naj ozira na besedo in glas posebej, in na združenje besede z glasom. Vadimo učence:

1. a) razumeti in pravilno posnemati besede, toraj slišati, brati, razumeti, **izgovarjati**,
 - b) razumeti in pravilno posnemati **glasove**, toraj redoglasje (Melodik), meroglasje (Rythmik), blagoglasje (Dynamik) in mnogoglasje (Harmonik).
2. **združiti** besedo z glasom, toraj: peti.

Vaja besede je v ljudski šoli prav doma. Najdemo jo v oziravnem ali kazavnem nauku, pri branju, pozneje v slovnici in spisju.

Vaja glasu pa je posebno lastna le petju, in jo toraj pri pevskem poduku posebno v oziru imeti moramo.

V prvem razredu ljudske šole se pečamo z otroci, ki brati še ne znajo. Neumno bi bilo, ubožčikom, ki si še s spoznavo čerk glavice belijo, znamenja glasov, t. j. glaske (note) v glavo zabijati. Učimo toraj v začetku vse le po sluhu. Učenci pervega razreda naj se ne mučijo z glaskami (notami).

Odločimo za petje vsaki teden dve uri, vsakokrat pol ure elementarnih vaj in pol ure pesmic, ali pa štirikrat po pol ure,

vsakikrat 10 minut elementarnih vaj in 20 minut pesmic. — Vsak odlomek (vaja) elementarnega učila naj obseže: a. vaje pazljivosti z pripravljanim meroglasja, b. vaje sluha, c. vaje glasu, d. združenje glasa z besedo. *)

I. Vaja.

Elementarne vaje se lahko tako le začnejo:

Otroci! ste že slišali kedaj vojaško godbo, „turško muziko“? — Veliki boben vam je kaj dopadel? — Kakor je boben pel: „bum, bum, bum“, ravno tako so stopali vojaki. Boben jim je korake (stopinje) meril. Ko bi vojak vsak stopal, kakor bi kateri hotel, bi eden hitreje, drugi počasi šel, in versta bi se kmalo raztergala. — Enako se v izgled dá ura, vibrano zvočenje, kovači, mlatiči i. t. d. — Tudi pevci bi se mešali, ko bi eden hitreje, drugi počasi šel, in pesem bi se kmalo raztergala, kakor versta vojakov. Zato si pa tudi pevci mero (takt) delajo pri petju, kakor vojaki pri stopanju. Enkrat z desno roko lahne udarce delajo ali v levo dlan ali pa na šolsko klop, poskusite! Nekteri tudi z nogami ceptajo, kar pa ni lepo. Kadar se veči družba zurjenih pevcev po svojim voditelju (kapelmajstru) ravna, jim mora ta prav razločno z rokami mero dajati, premikaje desno roko ali pa paličico doli, gori, pa tudi na levo in desno stran (k sebi in od sebe). Poskusite! vstanite!

a) 1. Desno roko gor! — dol! — na levo! — na desno! — gor! — To se tolikokrat ponavlja, da se vsako povelje brez vse zamude mahoma in prav z vojaško natanjnostjo izpelje.

2. Gor! — dol! — gor! — dol! — gor! —

b) Za sledeče podučevanje je vseskozi potrebno, da ima učitelj kako muzikalno orodje pri rokah. Učiš peti brez vsega muzikalnega orodja, = slabo; — imaš glasovir, = malo bolje; imaš gosli, = še bolje, ker glas lepo zderžujejo, in se z njimi lahko po šoli semtertje hodi; — imaš harmonium ali fizharmoniko, = še bolje, ker je zravno zderžečega glasa naj pripravnije orodje za spremljevanje pesmic, in posebno imenitno orodje za učbo mnogoglasnega petja; — po okoliščinah zdaj eno, zdaj drugo orodje = naj boljše.

Ako rabiš glasovir ali harmonium, skerbi, da boš pred

*) Zaznamovavne čerke: a, b, c, d v sledečih sostavkih se vse na to nanašajo. Pis.

orodjem sedeč, če je le mogoče, v učence obrnjen, ne pa kak po strani, ali celó od njih.

Učitelj naj predigra dvoje glasov zaporedoma, enega nizko enega višje, pa počasi.

Kratke prašanja, kratki odgovori:

U. Koliko glasov? — O. dva.

U. Kteri je bil višji (bolj visok, bolj tanek)? — O. drugi je bil višji.

e) 1. Učitelj naj predigra enočertani a (\bar{a}) in ukaže posameznim učencem, potem večjim oddelkom, na zadnje vsi šoli ga z glasom posneti = zapeti, izrekovaje zlog **la**. — Večkrat so otroci preplašni, in ne zapojó, ko se jim veli. Toraj naj učitelj še enkrat predigra, naj potem sam zapoje, in potem učencu zapeti veli. Glas učiteljev pa, moški glas, je za eno osmerko (Oktave) nižej, kakor ženskemu enaki otročji glas. Toraj se tudi nekteri učenec sili in napenja nizki **a** zapeti. Tukaj ni boljšega, kakor kakega že bolj vajenega učenca poklicati, po katerega glasu se ravnaje bodo kmalo vsi pravi glas zapeli.

2. Učitelj naj predigra dvakrat \bar{a} . — Učenci presojujejo, kakor zgoraj: Koliko glasov? Dva. Kteri je višji? Oba enaka. Zapojte ju izrekovaje zlog: **la, la!** Učitelj naj zapoje **la, la!** in k vsakemu „**la**“ naj z desno roko v levo dlan ali pa na mizo udari. Učenci morajo ravnó stojé vsi ob enem enako storiti in zapeti. Tudi to je treba tako dolgo ponavljati, da se gladko, brez spotike, prav z vojaško natanjénostjo in urnostjo doverši. — Enako naj se predigrajo, presodijo, zapojó in zdravno z udarci merijo še drugi enaki izgledi.

Pesemski tečaj se razprostira skozi vse šolske razrede. Tudi naj manjši učenci se priprostih pesmic brez težave nauče. Pesmice, ki se tako majhnim otročičem prav prilezejo, morajo biti v nekakšni zvezi z otroškimi čutili. Pred vsem drugim pa gre učitelju skrbeti, da slabo zloženih, presuhih, predolgih pesem v šolsko zbirko ne jemlje. Otroška pesmica ni lepa, ako se je tudi odrasčeni z veseljem ne vdeleži. Z veliko otroškimi pesmimi je ravnó taka, kakor z rokodelskimi. Svojega rokodela nihče noče prepevati, drugi ga pa tudi ne prepevajo, in tako ostanejo take pesmi mrtve na poterpežljivem papirju. Narod si ničesa ne da vsiliti. Za prvo vajo se podá

zavoljo svojega prav nježnega značaja in priprostega napeva posebno pripravna pesmica „Mlado jagnje“ iz „šole vesele lepega petja.“ Zastran pesmice svetujem drugi odstavek izpustiti, provincializme kakor „lahko“ in „črez“ v „lahko“ in „čez“ spremeniti. Tej pesmici sta ondi pridjana dva napeva, katerih prvi je pristojniši, kakor šušmarski drugi, pa je previsoko postavljen. Začetnika na visoke glasove siliti, je po trinoško. Napevi, ki se eneglasnemu petju začetnikov priležijo, ne smejo stopati iz ograja, in se smejo še v ograji ležečih višjih glasov le tako rekoč memogrede dotakniti. Toraj je treba ondotni napev iz F-, k večemu iz G-dur igrati.

Ker je napev z osminkami (Achtelnoten) pisan, moram opomniti, da se mora pri taktiranju na vsako osminko, toraj na vsaki glas, na vsaki zlog poudarjati (Achteltaktschlag), toraj namesto $\frac{2}{4} = \frac{1}{2}$, da se otroci precej vpervi ne mučijo s tem, da bi mogli po dva glasova na en udarec jemati, kar se le pozneje v vajo priti more. —

Učenci morajo, ker brati še ne znajo, besede vsaj 1. odstavka te pesmice že pred v glavi zapomniti tako, kakor se otroci molitvic in verskih resnic in tudi v tem razredu brez branja naučé. Paziti je, da vsak zlog razločno in pravilno izrekujejo. Napakam v izrekovanju posamnih glasnic ali pa preminjanju tihnic, provincializmom ali prav za prav le lokalizmom je treba precej v začetku na perste stopati.

Zdaj napové učitelj, da hoče napev predigrati. Učitelj predigra, učenci pa k vsakemu glasu udarjajo, pa le brez vsega šuma in ropota. Nekteri že tudi bolj natihoma pojó ali bolj prav rečeno brencé, pa jih je treba k pokoju opominjati.

Po tem učitelj sam le po zapoje. Znano je, da se človeku sercé nekako čudno zgane, ko slíši lepo peti. Naj bolj se to zgodi, kadar nas petje vzdigne, neznane čutila nam vcepi in nas tako rekoč na svojih perutih iz resničnega prestavi v poetično življenje, da popolnoma oddaljeni svojim naravnim čutilom občutimo le v pesmi dihajoče čutila žalosti ali veselja. Nihče ne bo tajil, da to še posebno veljá od nježnih otroških serc, ki so bolj poetične, kakor naše. Slavni nemški pesnik Jean Pavl pravi: „Petje preseli nedolžno dete v raj, ker ga iz serca še ni zgubilo.“ In Klopstok pravi: „Naj veseljše veselje: petje.“ — Razodevajo se pa take čutila pri otrocih ali s smehom ali pa s tihimi solzami. Toraj naj se učitelj nikar ne čudi, ako

se mu bodo otroci smejali, ko jim poje. Nikakor ni tak smeh žaljiv, ni nikakoršno zasmehovanje. Le z rahlo besedo jih gre k pokoju opomniti.

Zdaj pojo z učiteljem kaki že bolj vajeni učenci, potem posamni oddelki po kakih 10 učencov skup, in sicer sami, brez učitelja; ako ne gre gladko, naj učenik pomaga. Na zadnje poje cela šola. Vseskozi pa morajo vsi učenci taktirati, napev z lahkimi udarci na roko meriti, — ne z navadnimi „kapelmajsterskimi“ pregibi navdol, na levo, na desno, na vzgor, — ampak le z zgol enakimi samo navdolnimi udarci na vsaki zlog pesmice, ker ima vsaki zlog v tem napevu svoj enakoveljavni glas. Samo po besedi „obstat“ v koncu tretje verstice je treba otroke opomniti, da tukaj je prenehljaj in da naj tukaj enkrat udarijo, in naj ne pojejo: naj za en udarec prejenjajo. Kakor s prvim odstavkom, tako se ravna tudi s sledečimi. Dobro zapomniti je, da prvi glas sme učitelj z otroci le tako dolgo peti, dokler da napev dobro zapomnijo. Večkrat naj jih pusti same peti in le pri pogreških naj pomaga. Je pa enkrat napev dobro zapomnjen, naj učenik le z igranjem ali k večjemu s petjem drugega glasa spremlja otroško petje.

S tem sklenem prvo vajo. Nje nasledek je: Otroci pridejo iz šole domu in prepevajo pesmico kodarkoli gredo. Globoko jim sežejo v mlade serčica nje poslednje besede:

„Oj otroci! vbogajte
Svoje skerbne matere!“

In, kaj velja, de tudi rajše ubogajo?

Kaj češ več? —

(Dalje prihod.)

P a š n i k. *)

Srečni učitelj. Srečen je učitelj, ako more serca svojih učencov tako obračati, kakor hoče. — Srečen je, ako ga šola in njegov stan veseli. On ne dela za plačilo in čast, pa vendar oboje prejme.

Učitelj naj nikoli več ne uči, kakor kar morejo otroci z umom doseči. Moder učitelj ne vsipa semena kar po tleh, — temuč ga previdno seje. Pregosta setev zadržuje tudi vso rast, in ne rodi prida. Pohleven dež priliva rastlinam, in jih lepo redi; ploha pa vse zalije in spridi.

*) Pod tem napisom bo „Tovaris“ prinašal različne spodbudnice, opominke i. t. d.

Zlato pravilo. Kjer je pogled dosti, ne reci besede; kjer je ena beseda dosti, ne rabi celega stavka; kjer je en stavek dosti, ne govori veliko; in kjer beseda zdà, ne rabi šibe ali palice!

Hiti počasi! Nikar z novinci prehitro ne stopaj, in ne daj se preslepiš, ako otroci hitro kaj zapomnijo. Kdor hitro zapomni, tudi večidel hitro pozabi. Ako hočeš z učenci po-
znejše berzno stopati, moraš pri začetku počasi ravnati. —

Zložnost. Bodimo zložni in pravični, da bomo močni in srečni! Edinost pa mora izvirati iz ljubezni, ne pa iz strahu in iz sebičnosti. — Naš pevec pravi:

„Edino je večno, ko drugo pogine,
Edino ostane in nikdar ne mine;
Edino vse dobro in krasno obseže,
In z nju stanovitnost krepotno zaveže.“

Opominek za orglavca.

Red za cerkvene pesmi v tem mesecu. Za 5. nedeljo po veliki noči: Pri darovanji: Od sv. apost. Filipa in Jakoba: „O zapojte na višavo!“ (glej Dolinarjeve pesm. in nap. od svetnikov in svetnic v podružnicah češenih), — ali od znajdenja sv. križa: „En glas kristjani zaženó,“ — ali od sv. Florijana: „Kato-
ljška cerkev nas uči“ (glej Dolinarjeve pesm. in nap. od farnih pomočnikov). Po povzdigovanji: „Iz globine solz doline“ (glej Praprotnikove pesm. in g. Riharjeve nap.).

Za Križev teden: „Večno srečno je življenje,“ — „Bog, kter' grešnike štrafuješ,“ — Oče naš: „V imen' Boga očeta“ (glej Potočnikove sv. pesm.).

Za praznik nebohoda Gospodovega: Pri darovanji: „Praznik svet se dans obhaja“ (glej Potočnikove sv. pesm.) — Po povzdigovanji: Ozir v nebo: „Povzdigni se žalostna duša!“ (glej g. Riharjeve nap.).

Za 6. nedeljo po veliki noči: „Povzdigni duša se iz praha!“ (glej Praprotnikove pesm. in g. Riharjeve nap. VIII.).

Za binkoštno praznike: Pri darovanji: Prid', sveti duh! aposteljnóm dan,“ (glej Potočnikove sv. pesmi), — ali: „O želje in upi posvetni, bežite!“ (glej g. Riharjeve nap. od sv. obh.